

Оглядово-установча лекція на
тему: **Контроль та
оцінка знань, умінь та
навичок студентів**

Підготувала
Сопронюк Євгенія

План

- 1. Сутність понять “контроль”, “облік” та “оцінка” ЗУН.
- 2. Функції контролю ЗУН студентів.
- 3. Основні принципи контролю та оцінки знань.
- 4. Види контролю та форми перевірки ЗУН студентів.
- 5. Методи контролю ЗУН.
- 6. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.
- 7. Рейтингова система оцінювання ЗУН.

Рекомендована література

- 1. Ананьев Б.Г. Психология педагогической оценки // Ананьев Б.Г. Избр.психол.труды / Под ред. А.А. Бодалева, Б.Ф. Ломова. – М., 1980. – Т.2. – 287с.**
- 2. Борзих А.П. Окаєлов В.М. Виховний аспект модульно-рейтингового контролю знань студентів//Проблеми освіти: Науково-методичний збірник – Київ, 2001 – Вип. 23 – С.62-65.**
- 3. Домнін Ф.А. Поточний контроль як метод активізації викладацької діяльності // Проблеми вищої школи. – 1994. – Вип. 80. – С.60-65.**
- 4. Драч І.І. Психолого-педагогічні втілення модульно-рейтингової системи // Проблеми освіти.-2000.-Вип.22.-С. 57-61.**
- 5. Зварич Ірина. Засади педагогічного контролю й оцінювання знань студентів//Рідна школа – 2002. - № 10 – С. 19-21.**

Поняття контролю

- **Контроль** (від фр. *control*) має декілька значень.
- У дидактиці його розуміють як **нагляд, спостереження і перевірку успішності студентів**

Контроль має такі функції:

- ✓ **освітня** (сприяння поглибленню, розширенню, удосконаленню знань студентів, уточненню і систематизації навчального матеріалу з предмету);
- ✓ **діагностично-корегуюча** (виявлення знань, умінь і навичок, утруднень, недоліків, неуспішності; забезпечення зворотного зв'язку у різновидах: «студент - викладач» і «студент - студент»);
- ✓ **контролююча** (визначення рівня знань, умінь і навичок студентів, підготовленості до засвоєння нового матеріал, виставлення оцінок студентам);
- ✓ **виховна** (спрямована на покращення особистої дисципліни, розвиток волі, характеру, навичок систематичної самостійної праці та ін.);
- ✓ **розвивальна** (сприяння розвитку психічних процесів особистості - уваги, пам'яті, мислення, інтересів, пізнавальної активності, мов ленневої культури студентів);

Функції контролю:

- ✓ **стимулююче-мотиваційна** (стимулювання студентів до покращення навчальної діяльності, розвитку особистої відповідальності, формування мотивів навчання);
- ✓ **управлінська** (забезпечення цілеспрямованості у навчанні);
- ✓ **прогностично-методична** (стосується як викладача, який отримує досить точні дані для оцінки своєї праці, результатів запровадження своєї методики викладання, шляхів подальшого вдосконалення навчання, так і студентів, оскільки допомагає їм прогнозувати свою навчальну та наукову роботу).

Основні принципи перевірки навчальної роботи й оцінки знань студентів:

- **індивідуального характеру перевірки й оцінки знань студентів** (передбачає індивідуальну роботу викладача з кожним студентом, врахування його індивідуальних особливостей);
- **систематичності і системності перевірки й оцінки знань** (здійснення контролю протягом усього періоду навчання студента у ВНЗ);
- **тематичності** (стосується усіх ланок перевірки і передбачає оцінку навчальної діяльності студентів за семестр чи навчальний рік, і з кожної теми);
- **диференційованої оцінки успішності навчання студентів** (передбачає здійснення оцінки успішності на основі різнорівневого підходу);
- **єдності вимог викладачів до студентів** (передбачає урахування кафедрами і викладачами діючих загальнодержавних стандартів);
- **об'єктивності** (це систематичний аналіз результатів міжсесійного контролю і показників успішності за єдиними критеріями з метою своєчасного здійснення заходів для поліпшення організації і змісту навчально-виховного процесу, підвищення ефективності і якості аудиторних і самостійних занять студентів з метою запобігання (зменшення) відсіву їх із ВНЗ);

Види контролю

діагностичний,

поточний

тренувальний,

відстрочений,

тематичний,

перехресний,

рубіжний,

підсумковий,

заключний.

Традиційно склалися такі види та форми перевірки ЗУН студентів:

- попередня, поточна, тематична перевірка (**міжсесійний контроль**);
- залік, курсові роботи, колоквиум, консультація (**рубіжний контроль**);
- семестрові екзамени, державні екзамени, дипломні роботи (**підсумковий та заключний контроль**).

Попередню перевірку

- здійснюють з метою визначення ступеня готовності студентів до навчання залежно від етапу навчання і місця проведення контролю.
- Останній може здійснюватися, наприклад, на початку навчального року з метою встановлення рівня знань студентів;
- перед вивченням нового розділу для визначення питань, що потребують повторення, ступеня готовності студентів до сприйняття нової інформації за новою навчальною програмою, яку належить вивчити, у порядку підготовки студентів до практичних чи лабораторних робіт, до роботи над першоджерелами тощо.

Попередня перевірка може проводитись у формах письмових контрольних робіт, фронтальних опитувань перед початком практичних чи лабораторних робіт, усної перевірки окремих груп студентів, стандартизованого контролю знань.

Завданням поточної перевірки успішності студентів є

- Збереження оперативного (безпосередньо у процесі навчання) зовнішнього («викладач - студент - викладач») і внутрішнього («викладач - студент - студент») зворотного зв'язку.
- *На базі отриманої інформації проводиться необхідне коригування навчальної діяльності студента, що*

Поточна перевірка є органічною частиною навчального процесу і проводиться у рамках чинних форм організації навчання у вузі: на лекціях, семінарах, практичних і лабораторних роботах.

Поточна перевірка знань здійснюється у таких формах

усна співбесіда за матеріалами розглянутої теми на початку наступної лекції, з оцінкою відповідей студентів (10-15 хв.);

письмове фронтальне опитування студентів на початку чи в кінці лекції (10-15 хв.). Відповіді перевіряються і оцінюються викладачем у позалекційний час. Бажано, щоб контрольні запитання були заздалегідь підготовлені на окремих аркушах, на яких студенти пишуть відповіді;

фронтальний безмашинний стандартизований контроль знань студентів за кількома темами лекційного курсу (5- 20 хв.). Проводиться найчастіше на початку семінарських занять, практичних чи лабораторних робіт;

письмова перевірка у вигляді понятійних диктантів, творів із гуманітарних дисциплін і контрольних робіт із природничо-математичних дисциплін;

практична перевірка знань на лабораторних і практичних заняттях;

тестова перевірка знань студентів.

домашні завдання;

перевірка за допомогою перфокарт (5-7 хв.);

Тематична перевірка знань студентів здійснюється

- ✓ *на семінарських заняттях,*
- ✓ *колоквиумах,*
- ✓ *консультаціях.*

Основне завдання тематичної перевірки - дати можливість студентам сприйняти й осмислити тему в цілому, в усіх її взаємозв'язках.

Колоквіуми

- *(від лат. colloquium - розмова, бесіда)* виступають важливою формою тематичної перевірки й оцінки знань студентів.
- **Головне завдання колоквіуму** - мобілізація студентів на поглиблене вивчення провідних тем чи розділів курсу. Неприпустимо, щоб колоквіуми перетворювались на іспит з усього курсу.
- **Найважливіше в колоквіумі** - методика проведення співбесіди викладача зі студентами за найважливішими питаннями теми, розділу лекційного курсу чи питаннями, що вивчаються студентами самотійно.
- **Мета колоквіуму** - допомогти студентам глибше розібратися в теоретичних питаннях, стимулювати їхню дослідницьку роботу.
- При вивченні педагогічних дисциплін колоквіуми здебільшого проводяться перед педагогічною практикою, а також в кінці навчального року або семестру.

Консультації з контрольними функціями

мають **два основних різновиди:**

а) консультації, на яких викладач перевіряє конспекти першоджерел, самостійну роботу студентів над допоміжною літературою, допомагає студентам сформулювати необхідні узагальнення;

б) консультації - відпрацювання для студентів, які пропустили лекції, семінарські заняття.

Міжсесійний контроль

- сприяє забезпеченню ритмічної роботи студентів, виробленню у них вміння чітко організувати свою працю, допомагає викладачеві своєчасно виявити невстигаючих і допомагати їм, організовувати індивідуальні творчі заняття для найкраще підготовлених студентів.
- Дані міжсесійного контролю використовуються для внесення відповідних змін у матеріал, що вивчається на лекціях, у зміст консультацій, індивідуальної роботи зі студентами, контрольних робіт, колоквіумів.
- Провідне місце у системі контролю навчальної роботи студентів посідає **рубіжний контроль** (заліки, курсові) та підсумковий і заключний контроль (семестрові та державні іспити), результати яких використовуються для визначення успішності студентів.

Заліки, екзамени, курсові та дипломні роботи, виробнича і педагогічна практика традиційно вважаються **основними формами контролю навчальної роботи студентів.**

Кількість іспитів, як правило, не повинна перевищувати п'яти, а **кількість заліків за семестр** - шести, у тому числі не більше двох диференційованих.

Заліки - це підсумкова форма перевірки результатів виконання студентами практичних, лабораторних, курсових робіт (проектів), засвоєння студентами матеріалу семінарських занять, результатів практики.

Заліки, як правило, проводяться без білетів і оцінок, у вигляді бесіди викладача зі студентами.

Співбесіди можуть проводитися індивідуально.

Під час заліку викладач констатує факт виконання чи невиконання студентами необхідних робіт. Якщо студент якісно і систематично працював протягом семестру, викладач може поставити йому залік «автоматично».

Іспит

Іспити складаються, як правило, за білетами, затвердженими кафедрою. На консультаціях перед іспитом викладач знайомить студентів з екзаменаційними білетами.

- *Досвідчені викладачі нерідко проводять іспити за білетами у вигляді вільної бесіди. При цьому запитання білета виступають стрижнем такої бесіди, а оцінка оголошується як її підсумок. Це сприяє створенню атмосфери довіри та взаєморозуміння. Великим майстром проведення іспитів у формі співбесіди був проф. С. Х. Чавдаров (Київський університет).*
- У деяких ВНЗ нагромаджений певний досвід проведення іспитів без білетів (з урахуванням специфіки курсу).

Форми іспитів

- **Іспит з "відкритим підручником"** розрахований насамперед на перевірку вміння швидко знайти необхідну інформацію, користуватися додатковою літературою, довідниками, навчальними посібниками тощо.
- Очевидно, такий тип іспиту доцільно проводити зі складних і великих за обсягом дисциплін. Академік П. В. Копнін (Київський університет) вважав, що такий іспит доцільно проводити, наприклад, у бібліотечному залі з відкритим фондом літератури.
- **Практичний іспит** найчастіше зводиться до виготовлення студентами натуральних об'єктів, їх схем, макетів тощо. У студентів педагогічних університетів іспит може проходити у вигляді підготовлених педагогічних ситуацій.
- **Іспит-автомат** часто практикується викладачами щодо студентів-відмінників, які серйозно і систематично працюють протягом року.

Найбільш ефективними методами перевірки і контролю успішності студентів є методи:

*усного контролю
і самоконтролю,*

*письмового
контролю і
самоконтролю,*

*лабораторно-
практичного,*

*програмованого
контролю
(машинного,
безмашинного),*

*тестового
контролю.*

**Основними формами
організації перевірки знань
студентів у сучасних ВНЗ є,
насамперед:**

індивідуальна,

групова,

*фронтальна
перевірка,*

самоконтроль,

*рейтингова
система.*

Основні недоліки традиційно здійснюваного контролю такі:

- *а) репродуктивний характер (не дає змоги перевірити здатність свідомо використовувати здобуті знання у практичній діяльності);*
- *б) обсяг знань, умінь, навичок на даному етапі навчання, що потрапили в довготривалу пам'ять, не можна з'ясувати;*
- *в) суб'єктивність в оцінюванні навчально-пізнавальної діяльності.*
- *Подолання їх, на наш погляд, в певній мірі, сприятиме впровадженню тестового контролю знань студентів.*

- **Слово «тест»** в англійській мові означає «випробування, проба, експеримент, перевірка».
 - В педагогічній літературі під **дидактичним тестом** розуміють підготовлений, згідно з певними вимогами, комплекс завдань, які пройшли попереднє випробування, з метою визначення якісних показників, і дозволяють виявити в учасників тесту компетенції, і результати якого піддаються певному оцінюванню заздалегідь встановленими критеріями.
- У тестології — теорії і практиці тестування — виділяють різні види тестів.

1. За цільовими, функціональними і

СМИСЛОВИМИ ОЗНАКАМИ:

- **за метою застосування** (констатуючі, діагностуючі, прогностичні тести);
- **за видом контролю** (тести поточного, рубіжного (проводяться в кінці семестру), підсумкового (проводяться в кінці кожного навчального року), заключного контролю (в кінці курсу навчання));
- **за об'єктом контролю** (тести, спрямовані на вимірювання рівня засвоєння знань; тести, спрямовані на вимірювання рівня сформованості умінь);
- **за співвідношеннями з нормами чи критеріями** (тести, орієнтовані на норми знань; тести, орієнтовані на критерій оцінки);
- **за статусом контролюючої програми** (стандартизований (тест, що пройшов апробацію на досить великій (600—1000 чоловік) кількості учасників тестування і який має стабільні і допустимі показники якості, а також специфікацію — паспорт з нормами, умовами та інструкціями для його багаторазового використання в процесі контролю за якістю знань); нестандартизовані тести (тести, складені самими викладачами для своїх студентів).

2. За формальними ознаками:

- **за структурою та способом оформлення відповіді** (вибіркові тести, тести з вільною конструйованою відповіддю);
- **за характером вибірових відповідей** (альтернативні тести, тести множинного, тести перехресного вибору);
- **за гомогенністю завдань** (тести на швидкість, на складність);
- **за способом презентації мовленнєвого стимулу** (тести з використанням технічних засобів навчання, тести без використання технічних засобів навчання);
- **за використанням засобів оперативного машинного зв'язку** (машинні, безмашинні).

Тест, як правило, складається з двох частин — інформаційної та операційної.

***Інформаційна частина** має включати чітко і просто сформульовану інструкцію, що і як слід виконувати учаснику тестування. Бажано, щоб інструкція супроводжувалася прикладом виконання.*

***Операційна частина** тесту складається з певної кількості тестових завдань. Виконані тестові завдання потребують відповідної оцінки і визначення знань тестованого.*

Роботу із складання тестового матеріалу доцільно виконувати у кілька етапів (Н. М. Олійник).

- **На першому** — робиться структурування навчального матеріалу. Приступаючи до складання тестів, насамперед необхідно з'ясувати, що означає знати предмет.
- **На другому** — встановлюються логічні зв'язки між елементами і складаються логіко-структурні схеми тем, розділів і предмета в цілому.
- **На третьому** — готуються тестові завдання на основі логіко-структурних схем. У схемах відбираються такі елементи, знання яких можна перевірити за допомогою тестування.
- **На четвертому** — обирається оптимальна форма тестових завдань.
- **На п'ятому** — складається план тесту, розробляються стандартні бланки відповідей.
- **На шостому** — відбувається перевірка тестів у різних типах аудиторій, різних груп учнів і студентів.

- На основі аналізу таких видів контролю, як попередній, поточний або побіжний, тематичний, перехідний, підсумковий, заключний пропонується **класифікація тестів за видами контролю:**

- 1) **тести попереднього;**
- 2) **поточного або побіжного;**
- 3) **тематичного;**
- 4) **періодичного;**
- 5) **підсумкового;**
- 6) **заклучного контролю.**

Тести попереднього контролю

- *проводяться з метою ознайомлення викладача з результатами засвоєння вивченого матеріалу та загальним рівнем підготовленості студентів до сприйняття наступної інформації залежно від рівня знань і методів проведення контролю.*

Вивчення нового розділу того чи іншого курсу потребує повторення визначення рівня готовності студентів до сприйняття інформації, що передбачається навчальною та робочою програмами, планом наступного вивчення матеріалу.

2. Тести поточного або побіжного контролю

застосовуються в ході повсякденної роботи, в основному на аудиторних заняттях. На базі отриманої інформації проводиться необхідне коригування викладачем навчальної діяльності студентів.

Тести такого виду контролю мають велике значення для стимулювання у них прагнення до систематичної самостійної роботи, виконання завдань, підвищення інтересу до навчання і

- **3. Тести тематичного контролю передбачають перевірку, оцінку і корекцію засвоєння системних знань. Вони проводяться після вивчення того чи іншого розділу програми, теми.**

- **4. Тести періодичного контролю проводяться, як правило, з метою перевірки знань оволодіння матеріалом великого обсягу, наприклад вивченого за семестр.**

- **5. Тести підсумкового контролю** здійснюються наприкінці семестру або атестаційного періоду з метою визначення і оцінки успішності за даний проміжок часу. Вони в основному застосовуються при перевідних заліках, іспитах.
- **6. Тести заключного контролю** здійснюються після закінчення вивчення курсу з метою визначення та оцінки рівня знань, успішності кожного студента. їх проводять під час іспитів (випускних, а профілюючими кафедрами — державних).

- Звичайно, тестовий контроль сприяє прояву таких функцій, як
- **діагностична,**
- **контролююча,**
- **контрольно-оцінююча,**
- **навчаюча,**
- **розвиваюча,**
- **але зводити весь процес контролю до тестування, особливо у педагогічних інститутах і університетах, недоречно!**

Тестовий контроль має такі переваги перед іншими способами

перевірки знань:

- 1) упродовж досить обмеженого часу може бути перевірена якість знань у значної кількості студентів;*
- 2) можливий контроль знань, умінь, навичок на необхідному, заздалегідь запланованому рівні;*
- 3) на підготовчому етапі впровадження тестового контролю реальним є самоконтроль;*
- 4) знання оцінюються більш об'єктивно;*
- 5) створюються умови для постійного зворотного зв'язку між студентом і викладачем.*

Основні недоліки тестового контролю знань

- **I. Недоліки, які лежать в основі сутності контролю:**
 - - ймовірність випадкового вибору правильної відповіді або здогадка про неї;
 - - можливість при застосуванні тестів закритого типу оцінити тільки кінцевий результат (правильно – неправильно), у той час як сам процес, що привів до цього, не розкривається.
- **II. Недоліки психологічного характеру**
стандартизація мислення без урахування рівня розвитку особистості.
- **III. Недоліки, що ґрунтуються на організаційно-методичних показниках:**
 - - велика витрата часу на складання необхідного “банку” тестів, їх варіантів, трудомісткість процесу;
 - - необхідність високої кваліфікації вчителів та експертів, що розробляють тестові завдання.

Для того, щоб тестовий контроль знань був результативним, необхідно дотримуватись таких психолого-педагогічних вимог щодо його застосування:

- **1. Поступове впровадження тестового контролю, що дасть змогу психологічно підготувати студентів.** Розпочинати слід з простих тестів, через деякий час вводячи більш складні конструкції.
- **2. Завдання повинні мати комплексний характер.**
- **3. Тестовий контроль мусить гарантувати об'єктивність** оцінки знань, умінь, і навичок студентів, сприяти усуненню суб'єктивізму, а відтак і формуванню позитивного ставлення до навчального предмета, а також до викладача, який його викладає.
- **4. Важливим є дотримання організаційної чіткості** в проведенні тестового контролю, яка передбачає: наявність оргмоменту, під час якого викладач пояснює тестові завдання, дає відповіді на запитання студентів, обов'язково визначає час, необхідний для виконання роботи; забезпечення кожного студента бланком відповідей стандартного зразка, що великою мірою заощаджує час і студентів, і викладачів.
- **5. Тестові завдання дають змогу значно скоротити час очікування студентами оцінки після виконання завдання, що є дуже суттєвим фактором** – як психологічним, так і виховним.
- **6. Обов'язково слід робити аналіз результатів тестування.**

Критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів мають бути такі групи компетенцій .

- соціальні (активність у суспільному житті, участь в діяльності громадських організацій, вміння попереджувати, урегульовувати конфлікти, самостійно приймати рішення й брати на себе відповідальність за їх виконання тощо);

- полікультурні (вміння досягати консенсусу, вирішуючи різні питання, що стосуються як професійної діяльності, так і повсякденного спілкування з людьми різних поглядів, релігійних конфесій, інших національностей тощо);

- комунікативні (високий рівень культури спілкування в колективі, знання декількох мов і використання їх в практичній діяльності за певних обставин);

- інформаційні (вміння знаходити різноманітну інформацію за допомогою сучасних інформаційних технологій, критично її осмислювати та використовувати для здобуття знань);

- саморозвитку та самоосвіти (передбачають потребу у самовдосконаленні, підвищенні професійної майстерності, загального рівня культури, розвитку власних здібностей і т. ін.);

- компетенції, що виявляються як здатність до раціональної продуктивної, творчої діяльності.

Дякую за увагу!

